

SVERIGES ANTROPOLOGISKA GEOGRAFI.

BERTIL LUNDMAN.

En kort handledning i Sveriges antropologi för geografilärare bör ej som en dylik för biologilärare gå in på enskildheter hos typerna, allra minst på äftlighetsspörsmål o.dyl., men något mer ingående tala om var i landet dessa typer kvantitativt och kvalitativt (alltså till antal och till utprägling) äro mest framträdande.

Antropologiskt kan Sverige något så när uppdelas på fem områden, i mitten tre mer nordiskt rasrena, men med olika dominerande underras, och två mer utblandade längst i norr och längst i söder (och sydöst).

Först till de trenne centrala områdena, som upprulla ett av våra väsentligare antropologiska problem. Hela inre Sverige från Jämtland till Nordsmåland är ungefär lika långskalligt och blont, och dock äro kroppslängd och ansiktsform härinom långsträcktare i norr och söder, bredare i mitten. Forskningen visar, att vi härvidlag ha att göra med regionala variationer inom nordrasen, ej med olika främmande inslag. Den mycket storvuxna och rätt smalansiktade typen i norr kalla vi för tröndetypen (efter Tröndelagen, där den ock förekommer; T på kartan), den tämligen storvuxna och mycket smalansiktade typen i söder, av naturliga skäl kallad götatypen (G.). Dessa typer kunna kallas de båda stornordiska typerna. Den mer undersätsiga och bredansiktade formen i mitten är västmanlandstypen (namnet efter det landskap där den tycks vara vanligast; W). S. om Mälaren är denna dock mindre utpräglad, ja, i delar av Sörmland närmar sig folktypen Götatypen. Auktorer äro resp. normannen H. Bryn, Dr I. Flodström och undertecknad.

Dessutom ha vi inom detta tredelade kärnområde för nordrasen i en del nordmellansvenska skogsbygder inslag av den ålderdomliga, grovvuxna och mörka tydalsrasen (auktor Nordenstreng; uppkallad efter Tydalen i Tröndelagen, där den o. 1920 fanns av Bryn; fyllda prickar å kartan av vilka den nordligaste betecknar Tydalen i Norge). Vidare naturligtvis rester av östbaltisk ras i våra finnmarker, valloner vid en del järnbruk o.s.v.

Det nordligaste («Västerbottniska», VB) området är mer blandat med en del finska (östbaltiska, F) och längst i norr även lapska inslag L, i regel dock mindre, än man kunde tro. Den nordiska grundstommen här är snarast stornordisk. Det syd(öst)liga området (S) har ock en del ostbaltiska rasinslag jämte diverse andra (svagare), från Centraleuropa och Sydöstbaltikum, naturliga på grund av läget. Den nordiska grundstommen tycke tillhöra diverse, ännu delvis outhärdade underraser. — Även Uppland är rätt starkt östbaltiskt uppblandat.

Tyvär är det ännu nästan omöjligt att insätta denna 5-delning i vidare historiskt-geografiskt perspektiv. Att Norrbotten, Kvarken och Ålandshav varit inkörsportar för östbaltisk ras är ju naturligt, likaså Tydalsrasens förekomst såsom en gammal, förnordisk restbefolkning. Till finnmarkernas och wallonernas uppkomst finnas ju historiska källor — men det övriga är oklart. Intressant är dock icke minst, att gränsen mellan övervägande västmanlandstyp och övervägande götatyp i Mellansverige ungefär sammanfaller med en hel del

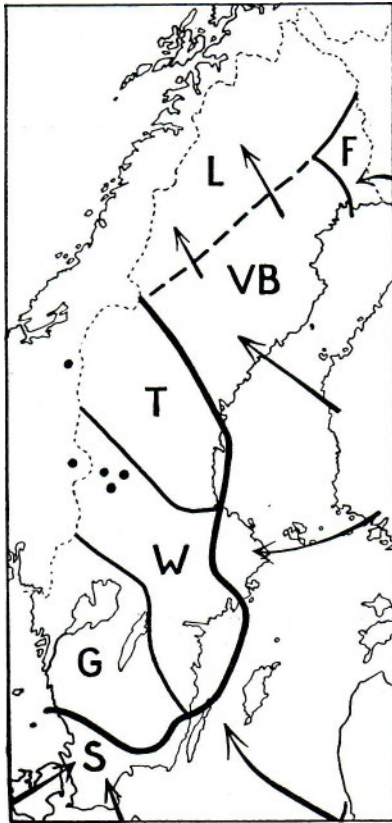

Fig. 1. Karta över Sveriges antropologiska områden. Schematiserad. Pilarna beteckna några särskilt viktiga invandringsriktningar.

L=lapska området.

F =finska (östbaltiska) området.

VB=västerbottniska området.

T=tröndetypens område.

W = västmanlandstypens område.

G = götatypens område.

S = syd (öst-) svenska området.

Fyllda prickar=starka inslag av tydalsras.

etnologiska och dialektala, ja demografiska gränser, vilket tydligt visar dess ålder, även om det närmare ännu är oförklarat. Denna linje, »Flodström-linjen», framhölls först i hela dess vidd av Dr. F., en av våra iderikaste social-antropologiska forskare, ett geni, som ännu ej fått sin tillbörliga uppskattning. Ännu mindre vet man om flera andra dylika antropologiska gränser, t.ex. den i Nordhalland o.s.v.

Beträffande litteratur hänvisas till min Verdandiskrift (nr 427) »Nordens rastyper», 1940, (rikt illustrerad med kartor och typbilder och innehåller praktiskt taget allt som en lärare borde behöva veta i detta ämne) och mitt lärdare arbete »Raser och folkstockar i Baltoskandia», Uppsala 1946, (eleganter utförda kartor men inga typbilder). Andra arbeten behandla Norrlands antropologi (Norlandica IV, 1947), Värmland-Dals (Nationen och hembygden IV, 1945), Västergötlands (Vestrogothica VII, 1945), Dalarnas (Dalarnas folk 1948) o.s.v.